דרך מצותיך — מצוה לדון במקח וממכר

(של"ו) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך (ויקרא כ"ה י"ד), זו מ"ע לדון במקח וממכר ככתוב דהיינו קנין הכסף או המשיכה שמשמשך הלוקח את החפץ הרי הוא שלו ואח"כ מחוייב ליתן לו הכסף המגיע וכידוע פסק הלכה הערוכה במשנה רפ"ד דב"מ הזהב קונה את הכסף וכדפי' רש"י ובגמ' דמ"ה תני הזהב מחייב לפי שכסף הוא מעות לעולם כו', ור' יוחנן שם ס"ל דד"ת מעות קונות ג"כ שבנתינת הכסף קנה את החפץ אבל מד"ס בעי משיכה והכי קי"ל בחו"מ סי' קצ"ח: וביאור ענין זה למעלה הנה בו ית' כתיב קונה שמים וארץ (בראשית י"ד י"ט) וכן קונה הכל, וכל קניניו הם עפ"י התורה במשיכה ובכסף, והענין יובן עפמ"ש בע"ח דמתחלה כשעלה ברצונו הפשוט להאציל ולברוא העולמות הי' רק מפני שחפץ חסד הוא להטיב עם בריותיו שיכירו גדלו ותפארתו לטוב להם כל הימים ולכן צמצם א"ע והמשיך קו ואח"כ תלוי במעשה התחתונים שהם בעבודתם גורמים המשכת האלהות, והענין כי ידוע דעצמותו ית' רם ונשא רבבות מדריגות עד אין קץ מגדר ובחי' עלמין ממלא וסובב פי' כי הקו שנמשך ומאיר לתוך העולמות נק' ממכ"ע ואור הא"ס המקיף וסובב לו שהוא העיגול הגדול שלמעלה מן המקום פנוי ולמעלה מן הצמצום נק' סוכ"ע שמחי' את העלמין ע"י שהוא מאיר בהם בבחי' מקיף לבד וגם שמאיר לתוך הקו וכמ"ש כ"ז בלק"א פמ"ח הנה באמת עצמותו ית' רם ונשא מעלה מעלה אין קץ מהיות בחי' מקיף וסובב לעולמות ולהקו כי אין ערוך ממש אליו ית' אלא שבחי' זו הנק' סובב הוא רק הארה ממנו ב"ה וכמו הזיו שאינו מערך עצמיות המאור וז"ש באורך נראה אור (תלים ל"ו י') פי' באורך הוא הסובב, ונראה אנחנו הקו המתלבש בתוך העלמין שהוא הארה בעלמא מן הסובב וא"כ הוא הארה דהארה (וזהו בראשית העולמות העליונים דהיינו בא"ק אבל באצי' מאיר הארת הקו לבד כו' וכמבואר במאמר המתחיל איהו וחיוהי איהו וגרמוהי חד יעו"ש באגה"ק) וז"ש ויאמר אלקים יהי אור (בראשית א' ג') פי' אור קדמאה הוא סוד הקו שנמשך ע"י בחי' הצמצום בתחלה שז"ס אלקים וכמ"ש בזהר דלאו אורחא דמלכא לאשתעי במילין דהדיוטא ולומר יהי אור יהי רקיע כו' שהוא בחי' התהוות העולמות שנק' מילי' דהדיוטא אצלו ית' ואפי' בחי' הסובב שהוא האור שלפני הקו שעליו כיוונו רז"ל באמרם והלא במאמר אחד יכול להבראות (אבות פ"ה מ"א) וכענין מ"ש בר"מ במחשבה א' נבראו כל העולמות שכוונתם על הארתו ית' הנק' סובב שמקיף לכולם בסקירה א' עד"מ וצופה ומביט עד סוף כל הדורות שהרי בה כלולים כל העולמות ופרטי פרטיהם הנה באמת היא ירידה גדולה קמי' ית' והשפלה שמשפיל עצמו ית' במילין דהדיוטא להיות מקור לחיות העולמות וז"ס מארז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו (מגילה ל"א א') פי' שהגדולה עצמה שהוא מה שהוא ית' סוכ"ע וממכ"ע שזהו אצלינו גדולה רבה הנה באמת קמי' ית' הוא השפלה עצומה אלא שזהו ענותנותו להשפיל עצמו להיות נק' גדול בסובב וממלא כמו שישפיל עצמו המלך לדבר עם איש נבזה כו' והנה ירידה והמשכה זו בתחלה הי' מאיליו ומעצמו כי חפץ חסד הוא ובבחי' ענוה להטיב עם קטני הערך ואח"כ תלוי במעשה התחתונים שהם ע"י אתעדל"ת שלהם כד אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא ימשיכו הארת אא"ס ב"ה להיות נמשך בבחי' סובב ומשם בבחי' ממלא בגילוי גדול ועצום ביתר שאת ויתר עז על ההארה הנמשך מתחלה בסוד שרש, והוא סוד תוספת מרובה על העיקר, וזהו הנק' קנין שה' ית' קונה מהתחתונים ובפרט מישראל עם

סגולתו שנותן להם כסף הוא סוד המשכת והתגלות אורו הא"ס אשר אליו תכסף נפש כל חי בעבור החפץ שמקבל מהם הוא סוד האתעדל"ת מהתהפכות חשוכא לנהורא, וביאור ענין האתעדל"ת הוא כמ"ש אליך ה' נפשי אשא (תלים כ"ה א') ע"י שמתבונן כי נשמה שנתת בי טהורה היא שנמשכה מבחי' טהירו עילאה ע"י השתלשלות אתה בראתה יצרתה נפחתה בי"ע ואתה עתיד ליטלה ממני כו' וא"כ אחזירנה אליו ית' קודם זמנה ומואס בחייו ממש להעלות נפשו למקור חוצבה טה"ע להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש שבחי' אהבה זו היא נק' אתעדל"ת לעורר עי"ז המשכת אא"ס ב"ה וז"ס המשיכה שהוא ית' מושך החפץ כלומר שנפש האדם עולת ממקומה בבחי' מ"ן וה"ז העלאה והגבהה מטורי דפרודא מרשות לרשות דהיינו היציאה מרה"ר שהם הקליפות בסוד רבים עם הארץ (שמות ה' ה') לרה"י יחידו של עולם וכמ"ש בחו"מ שם ס"ט שמשיכה אינה קונה ברה"ר כי עיקר המשיכה והעלאת מ"ן הוא לצאת מעלמא דפרודא כדכתיב אליך ה' נפשי אשא (תלים כ"ה א') ואחר המשיכה הוא ית' נותן כסף כי הנה בחי' אהבה הנ"ל הבאה מן ההתבוננות שהוא בבחי' גבול וקצבה לפי ההשגה ונק' אהבה זוטא אמנם יש בחי' אהבה רבה בלי גבול ולצאת מגדרי הגוף כי לא יכול כלי הלב להכיל וזוהי הבאה מאיליה מלמעלה בבחי' מתנה והיינו ע"י קדימת אהבה זוטא הנ"ל שהיא בחי' העלאת מ"ן ועי"ז ממשיך מלמעלה גלוי אא"ס ב"ה בכל העולמות ומשם מאיר הארה רבה ועצומה עד להפליא על נפשו הפרטי' המושרשת בי"ס דאבי"ע כפי מעלתה, והמשכה זו היא הנק' בשם מ"ד וממנה יבא אה"ר זו בנפש האדם אשר בגוף וז"ס הכסף מל' כוסף ואהבה רבה והן מסט' דימינא כהן איש חסד כו' וז"ס מ"ש ברע"מ ד' בחי' דחילו ורחימו רחימו ודחילו דהיינו אה"ז ואה"ר מ"ן ומ"ד בכל נפשך ובכל מאדך. ועש"ז נק' ארץ ישראל ארץ כנען, וכנען מל' סוחר כמ"ש כנען בידו מאזני מרמה (הושע י"ב ח') כי רוב המצות תלויות בארץ שכולם ענינם העלא' רפ"ח ניצוצין שנפלו בשבה"כ ועי"ז נמשך גלוי אא"ס ב"ה מלפני הקו להיות מאיר לתוך החלל שז"ס הקדושה שקדשנו במצותיו. והנה ההעלאה היא המשיכה וכמ"ש אהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד (ירמי' ל"א ב') וכנ"ל בארוכה שהאהבה הבאה מהתבוננות נק' משיכה ונק' מ"ן וההמשכה הבאה עי"ז נק' מ"ד ונק' כסף הקדשים וכ"ז הוא בארץ כנען ששם עיקר המסחר הזה לפי ששם עיקרי הניצוצות הנ"ל הנק' מ"ן ואחר הבירור נקראת ארץ ישראל: והנה נת"ל דעת ר' יוחנן שד"ת מעות קונות והענין כי לפעמים נותנים הסוחרים הכסף קודם המשיכה וכן יש למעלה ג"כ המשכת מ"ד לעורר מ"ן כידוע שגם כדי שיהי' אתעדל"ת צ"ל סיוע והמשכה תחלה מלמעלה כי אלמלא עוזרו כו' וז"ס ברכות המצות כי המצוה שעושה היא העלאת המ"ן ועי"ז נמשך אח"כ מ"ד והברכה שבתחלה היא ל' בריכה והמשכה מלמעלה ליתן כח ועוז להיות ההעלאה ולכן צ"ל עובר לעשייתן דייקא וס"ל לר"י שד"ת הוא קנין גמור שמשנמשך מ"ד זה הרי בודאי יהי' העלא' מ"ן שהוא סוד הקנין והיציאה מרשות לרשות כנ"ל (ומ"מ עכו"ם לדברי ר"י אינו מקנה אלא במשיכה כי הם נמשכים מג' קליפות הטמאות לגמרי והבירור מהם קשה עד מאד ואינו קנין גמור אלא עד שנגמר ההעלאה בפו"מ שנהפך החשך לאור משא"כ ישראל שהם חלק אלוה ממעל אלא שהגוף מסתיר הנה מיד שנמשך כח ועוז מלמעלה להיות עוזרו והוא המ"ד המעלה מ"ן בודאי יוגמר הקנין, וה' יראנו נפלאות מתורתו וידריכנו בדרך האמת), ודעת ר"ל ג"כ ודאי אמת כי אלו ואלו דא"ח אלא שביארנו זה עפ"י דעת ר"י כנ"ל שתפסוהו הפוסקים עיקר לדינא וכמ"ש הח"י בהלכות פסח סי' תמ"ח סקי"ג: